

EL GRAN MAL DEL COS, LA LLUITA ENTRE LES ADMINISTRACIONS BASCA I CENTRAL

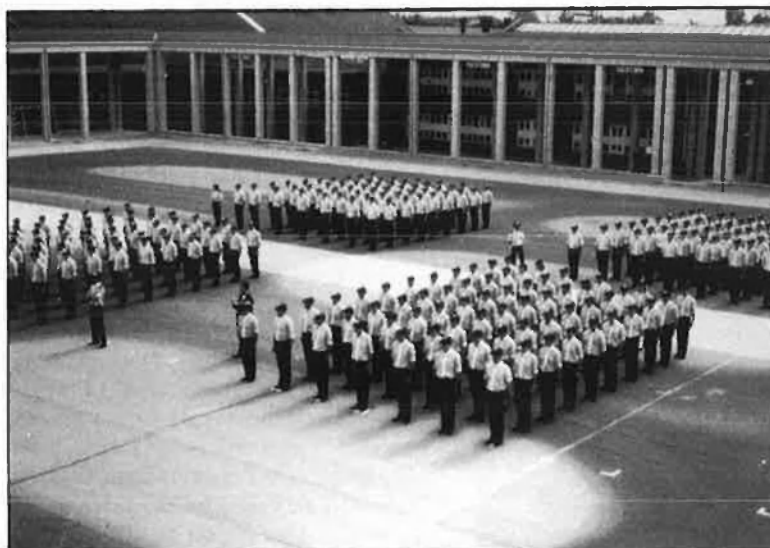
L'Ertzaintza, entre dos focs

Les últimes detencions d'ertzaines estan fent perillar l'assumpció de competències antiterroristes per part de la policia autonòmica. Com a teló de fons d'aquests fets hi ha una batalla latent per controlar aquest cos de seguretat.

Carles Torras

Pocs cossos de policia es deuen haver trobat, al llarg de la història, en circumstàncies més traumàtiques que l'Ertzaintza. Tot i que la seva existència és prevista en dos documents molt diferents, com són l'Estatut de Gernika i l'Alternativa KAS, el cos autonòmic s'ha vist enfrontat, des dels seus orígens, a contínues pressions provinents tant dels governs de Madrid i de Gasteiz com de l'organització armada i les formacions polítiques que li són afins. Durant les últimes setmanes, coincidint amb la reaparició —¿electoral?— del vell tema de l'assumpció de competències antiterroristes per part de l'Ertzaintza, les detencions de tres ertzaines presumptament vinculats a ETA han alçat un important rebombori. No obstant, més que un gran interès de la cúpula etarra per infiltrar-se dins les files de la policia autonòmica, el gran mal d'aquest cos de policia és la lluita política entre les administracions basca i central.

Des que es va constituir l'Ertzaintza, el gener del 1981, només nou agents han estat detinguts per militar o col·laborar amb ETA. És cert que durant els primers anys de funcionament del cos, alguns diaris madrilenys clarament marcats políticament van publicar informes que comprometien ertzaines o aspirants a ertzaines amb tota mena de delictes, entre els quals no podien faltar la pertinença o col·laboració amb la banda armada. En realitat, però, fins al cap de quatre anys, el 21 de juny de 1985, no va ser detingut el primer ertzaina, José María Lizarraga Goikoetxea, alumne en fase de pràctiques destinat al quarter de Beasaín, durant una operació de la guàrdia civil a

Acadèmia Arkaute, on es formen els ertzaines.

Ataun (Guipúscoa).

Una de les detencions més sonades va ser la de Pedro Alfonso María Briones, capturat per la policia a finals de juny del 1986. Un any més tard, aquest ertzaina era condemnat per l'Audiència Nacional a penes que sumaven 55 anys per l'assassinat d'un policia nacional a Sant Sebastià, per pertinença a banda armada, per depòsit d'armes i per estralls. Aquest cas va donar peu a especulacions de tota mena sobre l'arma de doble full que representava l'Ertzaintza per a la seguretat de l'estat, perquè la policia autonòmica era vista com un cos fortament armat a la mercè de les infiltracions etarres.

De fet, la cosa anava per aquí, perquè l'únic interès que ETA ha demostrat per l'Ertzaintza ha estat pel seu sofisticat armament. Ho demostra l'acció del febrer del 1983, quan un escamot d'ETA va assaltar el quarter de la policia autonòmica i en va sostreure 118 pistoles i abundant munició.

Malgrat les accions puntuals, ningú ha pogut demostrar, com van suggerir algunes informacions malintencionades, que existís una certa permissivitat dels caps de l'Ertzaintza quan es trobaven enfront d'infiltracions etarres o quan tenien coneixement de plans de

l'organització armada. Ben al contrari, aquests rumors es van ofegar ràpidament arran de dos esdeveniments concrets: la primera mort d'un ertzaina per atemptat d'ETA i les reivindicacions del govern autonòmic per assumir competències en matèria de lluita antiterrorista. Tot això, amanit amb l'obligada bona entesa entre PNB i PSE-PSOE, socis en un govern de coalició a partir del 1986.

El març del 1985, un artefacte explosiu va esclatar sota el cotxe del màxim responsable operatiu de l'Ertzaintza, Carlos Díaz Acocha, que va morir a l'instant. Acocha era nascut a Bilbao i va fer carrera a l'exèrcit de Terra, on va aconseguir el grau de tinent coronel. En una ocasió, va manifestar públicament: «El meu pare em va educar en el sentiment basc, sense excloure allò espanyol o a l'inrevés». Això va ser suficient per a signar la seva sentència de mort als ulls d'ETA-militar. En un comunicat posterior a l'atemptat, els activistes bascos puntualitzaven que l'atemptat anava dirigit «contra l'exèrcit d'ocupació espanyol, i qualsevol altra interpretació és errònia».

Simultàniament amb aquesta mort, l'aleshores ministre de l'Interior, José Barrionuevo, va fer una crida força explícita: «la participació en la lluita antiterrorista no figura de moment entre les competències específiques de l'Ertzaintza, però això no és cap obstacle perquè aquest cos col·labori en la persecució del crim». L'atemptat d'ETA semblava que havia situat l'Ertzaintza, de sobte, en el bàndol de la lluita antiterrorista. Encara ara, els caps de l'Ertzaintza s'escuden en aquella frase per dur a terme iniciatives policials contra ETA, quan, en principi, aquesta és una de les matèries reservades a la Policia

J. A. MIRANDA

Ardanza, president del govern basc de coalició.

Nacional i la Guàrdia Civil. Així ho han recordat en repetides ocasions els responsables polítics del Ministeri de l'Interior, que mai han acabat de veure clar això de perdre el monopoli de la lluita contraterrorista.

Encaç des de l'altre bàndol

Coincidint amb la formació del govern basc de coalició, format per nacionalistes i socialistes, es va engegar una guerra dialèctica entre uns i altres basada en els criteris de selecció dels aspirants a policies autonòmiques, polèmica que va posar seriosament en perill l'estabilitat del pacte de govern. D'una banda, sectors pròxims als socialistes van denunciar que el PNB utilitzava una xarxa d'informació pròpia que, basada en criteris polítics, funcionava paral·lelament a les proves legals de selecció (físiques i escrites), i donava el vist-i-plau definitiu per a l'ingrés dels aspirants al cos, sempre que observessin certes simpaties, si no militància, amb el PNB.

El president del partit nacionalista, Xabier Arzallus, va respondre amb les mateixes armes acusant el PSOE «d'intentar infiltrar guàrdies civils i policies dins l'Ertzaintza». «La meua opinió —va afegir— és que darrere de tot això hi ha una operació per controlar la policia autonòmica».

Aquest va ser el resultat de les desconfiances que va generar l'Ertzaintza a Madrid des del 1981. Desconfiances que no eren del tot infundades, encara que més tard han desaparegut per la dinàmica en què s'ha vist implicada la policia autonòmica basca. És

cert que les primeres promocions van estar marcades per un bon nombre d'aspirants de clara trajectòria nacionalista, i que alguns d'ells havien col·laborat o militat a ETA durant la dictadura, i probablement també després de la mort de Franco. I també és cert que, dins de l'Ertzaintza, existia i existeix un sub-cos d'elit anomenat Ekintza, que alguns veuen com la policia política del PNB. Alguns no es van estar de recordar que el mateix partit nacionalista, a través d'una de les seves branques armades, havia creat l'embrió d'ETA durant els anys 50.

Finalment, la batalla política entorn a l'Ertzaintza, a part de perjudicar la imatge del cos, no ha contribuït a aclarir gaires coses sobre les infiltracions que hagi rebut des de les diverses fonts

de poder que conviuen a Euskadi, i molt menys de les línies d'actuació que adopta ETA de cara a un cos de policia que reconeix necessària la plataforma reivindicativa KAS. Tampoc es pot suggerir la possibilitat d'un pacte de no-agressió entre l'Ertzaintza i ETA, perquè tots dos s'han trobat cara a cara en alguna ocasió i el resultat ha estat el mateix que en trobades amb altres cossos de seguretat de l'estat —vegeu el cas de Genaro García Andoain, responsable de l'Ertzaintza, mort en l'operació d'alliberament de l'empresari segrestat Lucio Aguinagalde—. Potser el que més espanta els uns i els altres és un enfrontament entre bascos, perspectiva que no sembla gens inversemblant a mitjà o llarg termini donada l'evolució dels esdeveniments. □

J. A. MIRANDA

El Ministeri de l'Interior no vol perdre el monopoli de la lluita antiterrorista.